

Cofinanțat prin
programul Erasmus+
al Uniunii Europene

Sprijinul oferit de Comisia Europeană pentru această publicație nu constituie o interferență în conținutul acesteia, care reflectă Exclusiv punctul de vedere al autorului, iar Comisia nu poate fi considerată responsabilă pentru eventuala utilizare a informațiilor pe care le conține.

Studiu: Codul educației: repere pentru o reformă continuă și calitatea învățământului superior în Republica Moldova

**Autoare: Nadejda Velișco,
Doctor conferențiar,
Expertă HERES**

Chișinău, 2021

Cuprins:

Introducere

I.	Analiza statistică a sistemului de învățământ superior.....	4
II.	Codul educației și prevederile procesului Bologna	9
III.	Codul educației și calitatea învățământului superior	11
IV.	Codul educației și guvernarea universitară	13
V.	Codul educației: consecințe asupra beneficiarilor.....	17
VI.	Bibliografie	

INTRODUCERE

Codul educației, aprobat prin Legea nr.152/2014 a fost un eveniment foarte mult așteptat în societatea noastră prin faptul că era nevoie de a pune în aplicare o nouă paradigmă bazată pe valori, acces, calitate și relevanță a sistemului educational, prin declararea învățământului - prioritate națională, prin fundamentarea unui sistem de principii ale învățământului național, orientate la standardele internaționale etc. Printre principalele obiective și priorități urmărite de Codul educației putem menționa în mare parte: dezvoltarea anticipată a calității învățământului, fundamentarea învățământului la toate treptele acestuia, sporirea accesibilității la învățământ pentru toate păturile sociale, plasarea copilului/elevului/studentului în centrul reformelor etc. Pentru învățământul superior Codul educației a presupus consolidarea reformei structurale în cele 3 cicluri de studii, introducerea unui sistem de management al calității, consolidarea autonomiei universitare, și în special a resursei umane, noi mecanisme de finanțare, internaționalizarea învățământului superior etc. Peste 70 de acte normative¹ au pus în aplicare prevederile Codului educației pe dimensiunea învățământului superior. Codul educației reflectă:

- Întreaga dimensiune a educației, învățământul fiind prezent ca parte componentă a sistemului educației;
- Prevederile doctrinare ale politicii de stat în domeniul educației, precum și principiile educației ca fiind coerente cu valorile și standardele europene și aspirațiile societății din Republica Moldova;
- Pentru prima dată, este formulat idealul educațional și finalitățile educaționale;
- Pentru prima dată, statul și-a asumat prin lege asigurarea priorității învățământului și nu prin declarații;
- Pentru prima dată, se propune realizarea unui dialog social în promovarea politicilor educaționale la nivel național și cel local.

---

¹ <https://mec.gov.md/ro/content/invatamantul-superior>

I. Analiza statistică a sistemului de învățământ superior

Conform datelor BNS², în Republica Moldova, activează 24 de instituții de învățământ superior, inclusiv 16 instituții publice și 8 – private. În municipiul Chișinău, activează 20 de instituții și câte 1 unitate – în municipiile Bălți, Comrat, Cahul și Taraclia (Tabelul nr.1).

Tabelul nr.1. Instituții de învățământ superior

	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20	2020/21
Instituții, unități	31	31	30	29	29	27	24
instituții de stat	19	19	19	19	19	18	16
instituții private	12	12	11	10	10	9	8
Studenți, persoane	89.529	81.669	74.726	65.543	60.608	56.840	59.033
instituții de stat	72.474	66.938	62.108	55.341	50.620	47.745	49.549
instituții private	17.055	14.731	12.618	10.202	9.988	9.095	9.484

La începutul anului de studii 2020-2021, **numărul de studenți** la studii superioare de licență (ciclul I) și master (ciclul II) era de 59,0 mii persoane (fără studenți străini), în creștere cu 2,2 mii față de 2019-2020 (Tabelul nr. 1). Numărul de studenți la forma de învățământ cu frecvență a constituit 36,9 mii (cu 0,8 mii sau 2,1% mai mult față de anul de studii 2019-2020), cu o pondere de 62,5% din totalul studenților la studii superioare. În instituțiile de stat aceștia au deținut 64,9%, în timp ce în instituțiile private s-au înregistrat proporții egale pentru ambele forme de învățământ – cu și fără frecvență.

În instituțiile de învățământ superior de stat numărul de studenți a constituit 49,5 mii persoane, reprezentând 83,9% din totalul studenților. Comparativ cu anul de studii 2019/20, numărul de studenți în **instituțiile de stat** a crescut cu 1,8 mii persoane sau 3,8%. Efectivul de studenți a înregistrat creșteri diferite în funcție de forma de finanțare și forma de învățământ. Astfel, numărul studenților cu studii în bază de contract la forma cu frecvență redusă s-a majorat cu 6,1% (sau cu 0,9 mii persoane) și numărul studenților cu finanțare bugetară la forma cu frecvență - cu 4,5% (sau cu 0,9 mii persoane). În același timp, în cadrul instituțiilor de stat ponderea studenților în bază de contract se menține superioară ponderii studenților cu finanțare bugetară – 56,1% și, respectiv, 43,9%.

² <https://statistica.gov.md/newsview.php?l=ro&idc=168&id=6857>

În instituțiile de învățământ superior **private** numărul de studenți a constituit 9,5 mii persoane, reprezentând 16,1% din totalul studenților. În instituțiile private, creșterea numărului de studenți cu 0,4 mii persoane s-a constatat în cazul celor cu frecvență redusă (sau cu 9,6%).

Majoritatea studenților au **vârste** cuprinse între 19-23 ani (63,7%), în descreștere cu 1,8 puncte procentuale față de anul de studii 2019/20. Totodată, învățământul superior atrage și categoriile de vârstă non-tradiționale la acest nivel, studenții cu vârsta de 30 ani și peste reprezintă 15,1% (în creștere cu 1,7 p. p.).

Tabelul nr.2. Studenți în învățământul superior, pe programe

	2019-2020				2020-2021			
	Total studenți	din care în instituții:			Total studenți	din care în instituții:		
		private	publice			private	publice	
			total	buget			total	buget
Total	56 840	9 095	47 745	26 991	59 033	9 484	49 549	27 814
Studii superioare de licență (Ciclul I)	41 771	7 551	34 220	21 687	43 257	7 910	35 347	22 368
Studii superioare de master (Ciclul II)	10 968	1 544	9 424	3 888	11 504	1 574	9 930	3 991
Studii superioare integrate	4 101	-	4 101	1 416	4 272	-	4 272	1 455

În anul de studii 2020-2021, la Ciclul I au fost înmatriculate 15,55 mii de persoane, cu 2,0 mii mai mult față de anul de studii anterior, iar la Ciclul II - 6,0 mii de persoane, în ușoară creștere cu 0,1% (Tabelul nr.3).

Tabelul nr.3. Evoluția înmatriculării în instituțiile de învățământ superior

	Înmatriculați				
	Total	instituții publice	din care:		instituții private
			contract	buget	
2011 - 2012	28.258	23.018	13.637	9.381	5.240
Ciclul I, medicina și farmacia	20.837	16.665	10.272	6.393	4.172
Ciclul II	7.421	6.353	3.365	2.988	1.068
2012 - 2013	28.130	23.086	12.845	10.241	5.044
Ciclul I, medicina și farmacia	20.429	16.493	9.814	6.679	3.936
Ciclul II	7.701	6.593	3.031	3.562	1.108

2013 - 2014	26.450	22.417	12.154	10.263	4.033
Ciclul I, medicina și farmacia	19.195	16.166	9.637	6.529	3.029
Ciclul II	7.255	6.251	2.517	3.734	1.004
2014 - 2015	24.378	20.501	10.694	9.807	3.877
Ciclul I, medicina și farmacia	17.104	14.305	8.274	6.031	2.799
Ciclul II	7.274	6.196	2.420	3.776	1.078
2015 - 2016	24.617	20.939	11.591	9.348	3.678
Ciclul I, medicina și farmacia	17.683	15.094	9.378	5.716	2.589
Ciclul II	6.934	5.845	2.213	3.632	1.089
2016 - 2017	22.144	18.990	9.961	9.029	3.154
Ciclul I, medicina și farmacia	15.412	13.183	7.827	5.356	2.229
Ciclul II	6.732	5.807	2.134	3.673	925
2017-2018	18.926	16.459	9.159	7.300	2.467
Ciclul I, studii superioare integrate	13.297	11.592	7.190	4.402	1.705
Ciclul II	5.629	4.867	1.969	2.898	762
2018-2019	18.940	15.858	8.263	7.595	3.082
Ciclul I, studii superioare integrate	13.487	11.113	6.386	4.727	2.374
Ciclul II	5.453	4.745	1.877	2.868	708
2019-2020	19.413	16.599	8.937	7.662	2.814
Ciclul I, studii superioare integrate	13.592	11.491	6.905	4.586	2.101
Ciclul II	5.821	5.108	2.032	3.076	713
2020-2021	21.514	18.143	10.415	7.728	3.371
Ciclul I, studii superioare integrate	15.547	12.982	8.349	4.633	2.565
Ciclul II	5.967	5.161	2.066	3.095	806

În instituțiile de învățământ superior de stat, la ciclul I au fost înmatriculați 13,0 mii studenți, 64,3% dintre aceștia fiind cu finanțare în bază de contract. Totodată, la ciclul II se observă o situație inversă, din 5,2 mii studenți înmatriculați, 60 la sută – cu finanțare bugetară.

Numărul de studenți înmatriculați în instituțiile private a constituit 2,6 mii persoane la ciclul I și 0,8 mii la ciclul II.

Creșterea numărului de studenți înmatriculați este înregistrată atât în instituțiile de învățământ de stat, cât și în cele private, în special la ciclul I:

cu 1,4 mii a crescut numărul studenților înmatriculați în bază de contract în instituțiile de stat (sau cu 20,9%) și cu 0,5 mii – în instituțiile private (sau cu 22,1%).

Absolvenți. În anul 2020, 9,4 mii persoane au absolvit ciclul I și 5,2 mii – ciclul II (inclusiv studii superioare integrate) (Tabelul 4). Comparativ cu anul 2019, s-a înregistrat scăderea numărului de absolvenți atât la ciclul I (cu 12,3%), cât și la ciclul II (cu 5,3%). Ponderea absolventelor a fost superioară atât la ciclul II (64,3% din totalul la acest nivel), cât și la ciclul I (59,3%). În instituțiile de învățământ superior și-au desfășurat activitatea 4,1 mii persoane (personal de bază), cu 4,7% mai puțin comparativ cu anul de studii 2019/20. Din total personal, 2,4 mii persoane dețin titlu științific (sau 58,5%), dintre care 87,0% de doctor în științe și 13,0% de doctor habilitat. Ponderea femeilor din numărul total de personal este de 54,4%, fiind mai mare în cazul personalului didactic (60,2%), funcției de lector universitar (59,1%) și de conferențiar universitar (54,9%). În baza informațiilor colectate privind studenții din alte țări, la începutul anului de studii 2020/21, numărul studenților străini a constituit 4,6 mii persoane, similar cu anul de studii precedent. Ponderile cele mai mari se remarcă pentru studenții străini din România (46,2%, fiind în creștere cu 6,1 puncte procentuale față de anul de studii 2019/20), Israel (28,6%, în descreștere cu 7 p.p.) și India (13,2%, în creștere cu 1,1 p.p.).

Tabelul nr.4. Absolvenți ai instituțiilor de învățământ superior

	Absolvenți				
	Total	instituții publice	din care:		instituții private
			contract	buget	
2011	27.788	22.111	13.732	8.379	5.677
Ciclul I	21.948	17.132	11.269	5.863	4.816
PreBologna, medicina și farmacia	740	678	276	402	62
Ciclul II	5.100	4.301	2.187	2.114	799
2012	26.730	21.548	13.177	8.371	5.182
Ciclul I	20.132	15.922	10.483	5.439	4.210
Medicina și farmacia	694	694	171	523	–
Ciclul II	5.904	4.932	2.523	2.409	972

2013	24.848	20.105	12.521	7.584	4.743
Ciclul I	17.744	13.985	9.584	4.401	3.759
Medicina și farmacia	766	766	132	634	–
Ciclul II	6.338	5.354	2.805	2.549	984
2014	24.274	19.649	12.045	7.604	4.625
Ciclul I	17.062	13.394	9.425	3.969	3.668
Medicina și farmacia	803	803	194	609	–
Ciclul II	6.409	5.452	2.426	3.026	957
2015	23.630	18.867	11.374	7.493	4.763
Ciclul I	17.073	13.160	9.130	4.030	3.913
Medicina și farmacia	642	642	162	480	–
Ciclul II	5.915	5.065	2.082	2.983	850
2016	21.886	17.632	10.171	7.461	4.254
Ciclul I	15.141	11.767	7.809	3.958	3.374
Medicina și farmacia	643	643	228	415	–
Ciclul II	6.102	5.222	2.134	3.088	880
2017	19.943	16.228	8.816	7.412	3.715
Ciclul I	13.421	10.531	6.561	3.970	2.890
Ciclul II, studii superioare integrate	6.522	5.697	2.255	3.442	825
2018	18.142	14.945	7.936	7.009	3.197
Ciclul I	11.952	9.478	5.761	3.717	2.474
Ciclul II, studii superioare integrate	6.190	5.467	2.175	3.292	723
2019	16.266	13.267	6.828	6.439	2.999
Ciclul I	10.763	8.530	4.946	3.584	2.233
Ciclul II, studii superioare integrate	5.503	4.737	1.882	2.855	766
2020	14.650	12.108	6.369	5.739	2.542
Ciclul I	9.437	7.651	4.594	3.057	1.786
Ciclul II, studii superioare integrate	5.213	4.457	1.775	2.682	756

Cadre universitare. În instituțiile de învățământ superior activează 4,1 mii de persoane sau 4,7% mai puțin comparativ cu anul de studii 2019-2020. Din totalul personalului, 2,4 mii persoane dețin titlu științific (sau 58,5%), dintre care 87,0% de doctor în științe și 13,0% de doctor habilitat. Ponderele femeilor din numărul total de personal este de 54,4%, fiind mai mare în cazul personalului didactic (60,2%), funcției de lector universitar (59,1%) și de conferențiar universitar (54,9%).

II. Codul educației și prevederile procesului Bologna

Asigurarea competitivității și atractivității învățământului superior european prin compatibilizarea acestora și construirea Spațiului European comun al Învățământului Superior (EHEA) cu o mobilitate academică în permanentă creștere este scopul de bază al procesului Bologna. Pentru Republica Moldova semnarea declarației de la Bologna a constituit o asumare liberă de responsabilități și implicare activă în procesul de reformare/modernizare a învățământului superior în vederea unei convergențe la nivel european. Republica Moldova își dorește în acest proces un statut de parteneriat cu drepturi egale în Spațiul European Comun al învățământului superior. Pentru aceasta în perioada anilor 2000-2005 a urmat un proces de pregătire pentru semnarea declarației de la Bologna prin introducerea a două cicluri de studii, a sistemului ECTS, a Suplimentului la Diplomă de model european. Implementarea ciclului I, studii superioare de licență a startat în anul 2005, punând la dispoziție universităților la nivel național un nou Nomenclator al domeniilor de formare profesională și al specialităților, un Plan cadru pentru studii superioare de licență, un ghid de implementare a Sistemului Național de credite transferabile, primul modelul de Supliment la diploma de studii de licență etc. În anul 2009 au fost admiși primii absolvenți ai studiilor superioare de licență la studii superioare de master, ciclul II. Studiile superioare de master se organizează pe filiera științifică sau profesională. Conform legislației naționale de atunci până la 50% din absolvenții studiilor superioare de licență puteau fi admiși la studii superioare de master. Primii absolvenți cu studii superioare de master au fost în anul 2011.

Odată cu aprobarea Codului Educației (iulie, 2014) și a Strategiei Educația 2020 (2014) reformele de creare a Spațiului European comun al Învățământului Superior în Republica Moldova [1] iau o orientare

semnificativă spre asigurarea competitivității învățământului superior din țară, inclusiv pentru realizarea priorității nr.1 din Strategia Națională Moldova 2020 „*Racordarea sistemului educațional la cerințele pieței forței de muncă în scopul sporirii productivității forței de muncă și majorării ratei de ocupare în economie*” [3].

Noul Cod al Educației a avut menirea să consolideze reforma structurală demarată anterior și anume implementarea celor **două cicluri universitare licență de 3 sau 4 ani și master cu 1,5-2 ani**. [1, art.89 și 90]. Odata cu aprobarea noii legi a educației a fost posibilă și purcederea la impementarea celui de al treilea ciclu universitar de 3 ani – **studii superioare de doctorat** [1, art.94]. Odată cu această prevedere a fost aprobat un nou regulament pentru organizarea studiilor superioare de doctorat, care prevede organizarea școlilor doctorale ca structuri finanțate distinct în instituțiile de învățământ superior [4]. Existența unui Consiliu Științific în instituție cu un președinte ales prin concurs presupune o atenție sporită asupra cercetării universitare, elaborarea strategiei de cercetare instituțională, decizii asupra creării școlilor doctorale etc. Calitatea înaltă a formării profesionale inițiale prin studii și prin cercetare va crește prestigiul și competitivitatea instituției. Pentru a obține granturi doctorale de la bugetul de stat se organizează competiția granturilor doctorale în baza unei metodologii. Pentru reconceptualizarea programelor de doctorat ca ciclul III al studiilor superioare a fost propus și un plan cadru pentru programul de pregătire bazat pe studii superioare avansate. Au fost autorizate de către Agenția Națională de Asigurare a Calității în Învățământul Profesional (ANACIP) 43 de școli doctorale cu acordarea dreptului de organizare a studiilor superioare de doctorat unui număr de 11 instituții de învățământ superior, 10 consorții naționale, 1 consorțiu internațional și 3 parteneriate [5].

Noul cod al educației oferă posibilități de dezvoltare a studiilor integrate și a specialităților duble, a programelor comune de studii superioare [1, art.91, 92, 93]. În anul 2017 în conformitate cu noua lege a fost aprobat pentru prima dată un nou Nomenclator al domeniilor de formare profesională și al specialităților doar pentru învățământul superior racordat la ISCED-2013, care a stabilit o nouă arhitectură a formării profesionale și cercetării prin reconceptualizarea și compatibilizarea domeniilor și specialităților științifice cu acele de formare profesională pentru asigurarea unei sinergii reale a învățământului superior și științei. Noul Nomenclator are menirea și de a gestiona mai eficient a resursele financiare și umane de către instituțiile de învățământ superior prin generalizarea programelor de studii din actualul

Nomenclator, implicit, sporirea șanselor de inserție a absolvenților în câmpul muncii [1(art.81)].

Printre **probleme** evidențiam numărul mare și îngust al programelor de studii de licență și master, confuzia unor cadre științifico-didactice din universități de a implementa conținutul programelor anterioare de 5 ani de studii de până la procesul Bologna în cei trei sau patru ani ai ciclului de licență, acordarea de credite și calitatea predării cursurilor universitare etc.

III. Codul educației și calitatea învățământului superior

Implementarea unui sistem de asigurare a calității în învățământul superior ce ar corespunde standardelor și liniilor directoare europene de asigurare a calității a fost și este în continuare un proces suficient de complex și dificil. Luând în considerare că o perioadă suficient de lungă (mai bine de 8 ani) în țară nu a existat o agenție pentru acreditarea instituțională sau a programelor de studii superioare, după anul 2010 au fost implementate o serie de proiecte TEMPUS destinate asigurării calității în învățământul superior. Astfel, proiectul "*The implementation of the Institutional System of Quality Internal Assurance in Higher Education of Republic of Moldova*" (2009) a pus la dispoziție ghidul *Criteriile de evaluare, Indicatorii și Procedurile de evaluare internă a programelor educaționale în învățământul superior*, care au stat la baza Recomandărilor-cadru pentru structurile de asigurare a calității interne de atunci. Implementarea bunelor practici de asigurare a calității în sistemul învățământului superior din Republica Moldova a demarat cu elaborarea unui nou cadru legislativ și normativ relevant pe această dimensiune. Odată cu aprobarea Codului educației a fost introdusă noțiunea de asigurare a calității și crearea unei structuri de asigurare a calității - Agenția Națională de Asigurare a Calității în Învățământul Profesional (ANACIP), care ulterior a fost reorganizată în Agenția Națională de Asigurare a Calității în Educație și Cercetare (ANACEC, 2018)[1(art.112, 113)]. Noua lege în comparație cu Legea învățământului din (1995) a promovat o nouă structură responsabilă de calitatea sistemului de învățământ superior – ANACEC - structură autonomă cu personalitate juridică, independentă în decizii [1, art.115].ANACEC are în structura sa organizatorică un Consiliu de conducere, selectat prin concurs jurizat internațional care ia deciziile independente de acordare a acreditării sau neacreditării instituției de învățământ superior/program de studii, care se confirmă ulterior prin ordinul ministrului educației și cercetării [6,7].

Codul educației (art.113) a prevăzut și evaluarea externă a calității nu doar de către ANACEC, dar și de către agenții înregistrate în Registrul European pentru Asigurarea Calității în Învățământul Superior (EQAR). Deaceea, până a fi creată ANACIP/ANACEC, în perioada anilor 2014-2016, ministerul educației a avut posibilitatea de a achiziționa servicii de evaluare externă a calității și a coopera cu diverse agenții, precum Agenția Română de Asigurare a Calității (ARACIS) și Agenția Estoniană de Asigurare a Calității (EKKA) pe dimensiunea evaluării programelor de studii superioare de licență și master în domeniul Drept, activitate realizată în cadrul reformei justiției. În aceeași perioadă de timp, în cadrul proiectului TEMPUS QUAEM *“The Development of Quality Assurance in the Republic of Moldova”*, Agenția Germană de Asigurare a Calității (AQAS) a evaluat extern calitatea în scopul acreditării a 15 programe de studii superioare de licență din cadrul a 5 instituții de învățământ superior din diverse domenii. Astfel, în urma evaluărilor externe realizate de agențiile menționate, care sunt și înregistrate în EQAR, au fost conchise o serie de concluzii pentru sistemul de asigurare a calității national și în parte pentru calitatea programelor de studii superioare.

În scopul creșterii competitivității instituțiilor de învățământ superior, cadrul normativ pe această dimensiune a fost completat prin aprobarea *Metodologiei de evaluare externă a calității în vederea autorizării de funcționare provizorie și acreditării programelor de studii și a instituțiilor de învățământ profesional tehnic, superior și de formare continuă* [8] și a altor acte normative secundare.

Menționăm, că sistemul de evaluare externă a calității în vederea acreditării prevede atât evaluarea instituțională, cât și evaluarea programelor de studii [1, art.115].

Dezvoltarea unei culturi ai calității în sistemul de învățământ universitar solicită eforturi la toate nivelele: instituțional, national, societate. Evaluarea externă a calității în vederea acreditării în conformitate cu Standardele și liniile directorii de asigurare a calității (ESG 2015) este nevoie să fie realizată cel puțin odată la fiecare ciclu de studii pentru recunoașterea automata în EHEA, a calificărilor și diplomelor de studii eliberate de instituțiile de învățământ superior naționale. Însă acest proces nu a avut loc și actualmente au fost trecute prin acest proces circa 95% din programele de studii superioare de licență și 15% de programe de studii superioare de master.

Numai puțin important pentru confirmarea conformității programelor de studii superioare este și faptul că ANACEC trebuia să fie înregistrat în EQAR în ultimii 5 ani [1, art.115]. Acest lucru nu s-a întâmplat și rămâne în continuare o prioritate pentru învățământul superior. Urmează să menționăm că după 5 ani de la fondarea ANACEC nu a demarat procesul de evaluare externă în vederea acreditării instituționale, activitate ce ar contribui esențial la finalizarea unui ciclu de acreditare în învățământul superior conform ESG 2015.

IV. Codul educației și guvernarea universitară

În Republica Moldova **autonomia universitară** a fost consfințită prin Codul Educației și alte acte subordonate legii [1, art.79]. Actualmente, instituțiile de învățământ superior, în temei beneficiază de toate aspectele autonomiei universitare, rămânând a fi deocamdată problematică parțial realizarea autonomiei financiare. Pe parcursul a mai multor ani elementele autonomiei **organizaționale, academice și a resurselor umane** sunt implementate cu succes de către universități, fapt de altfel recunoscut de către mediul academic. Cum se realizează autonomia universitară și a componentelor sale?

Autonomia organizațională a IÎS se realizează prin dreptul:

- de a-și stabili, modifica și îmbunătăți structurile proprii, inclusiv pe cele de conducere, conform legii;
- de a alege organismele de conducere în conformitate cu legislația în vigoare;
- de a elabora reglementări proprii, cu respectarea legislației în vigoare;
- de a decide prin organismele de conducere proprii asupra modului de elaborare și aplicare a Cartei Universitare, precum și în legătură cu toate chestiunile ce tin de competența instituției, în condițiile legii.

Autonomia academică a IÎS se realizează prin următoarele drepturi:

- de a concepe, organiza, desfășura și perfecționa procesul de învățământ în acord cu standardele naționale și internaționale;
- de a organiza, în condițiile legii formarea inițială și de a oferi programe de nivel licență și masterat, programe de studii de doctorat, programe postuniversitare și programe de formare continuă;

- de a stabili, în contextul autonomiei academice promovate prin Plan-cadru pentru învățământul superior și în consens cu libertatea academică, conținuturile oferite, a dezvolta programe de studii, definind structura și conținutul curriculumului universitar;
- de a alege formele și modalitățile pe care le consideră cele mai adecvate desfășurării activităților academice și științifice, pe baza experienței acumulate și a potențialului uman și material de care dispune;
- de a edita și distribui materiale tipărite având conținut didactic, academic și științific;
- de a elabora și implementa, metodologii proprii de selecție a viitorilor studenți, inclusiv să identifice formule proprii de concurs;
- de a asigura calitate la nivel instituțional prin instituirea de sisteme interne de management al calității, desemnarea de persoane, constituirea de structuri specializate; se experimentează la nivel de proceduri de evaluare etc.;
- de a stabili contacte și a alege parteneri, de a desfășura cu aceștia activități pe baza de programe și contracte academice, științifice, de consultanță, atât pe plan național, cât și internațional.

Autonomia resurselor umane a IÎS se realizează prin dreptul:

- de a-și constitui statele și schemele de personal în raport cu resursele umane și financiare de care dispune, cu prevederile planurilor de învățământ și ale legislației în vigoare;
- de a selecta și angaja personalul administrativ, cadrele didactice, cercetătorii, personalul didactic auxiliar și nedidactic, fiind responsabile pentru contractele de muncă cu aceștia;
- de a conferi titluri științifico-didactice și științifice în condițiile legii;
- de a stabili sporuri la salariu în funcție de valoarea potențialului uman;
- de a reglementa și evalua conduita membrilor comunității universitare.

Autonomia financiară a IÎS:

Dacă e să ne referim la **autonomia financiară**, trebuie să menționăm că sistemul universitar a funcționat anterior preponderent în baza de *mecanisme centralizate de gestionare financiară*, fără a ține cont de criterii de performanță în procesul de alocare a mijloacelor bugetare, fapt care în esență nu stimulează dezvoltarea, concurența, calitatea. Autonomia financiară se realizează în special prin dreptul:

- de a-și organiza structuri și servicii financiare proprii;
- de a realiza venituri proprii, prin activitățile de cercetare științifică și alte prestații;
- de a stabili taxe, în conformitate cu prevederile legale;
- de a beneficia de donații legale și de sponsorizări;
- de a acorda burse și a efectua plăți;
- de a administra spațiile disponibile și întregul patrimoniu, conform necesităților proprii;
- de a orienta investițiile și dotările.

Codul educației a pus un accent aparte și pe managementul instituțional [1, art.101,102]. Odată cu intrarea în vigoare a noului Cod al Educației o modificare semnificativă în aspectele organizaționale a fost trecerea la structurile de guvernare dublă, prin crearea Consiliilor de dezvoltare strategică instituțională (CDSI) pe lângă Senat [1, art.104]. CDSI a fost creat ca un organism de tip consiliu, cu un număr limitat de membri, care îndeplinește un rol strategic și anume, monitorizează subiectele financiare și de personal, pe lângă rolul pe care îl deține în procesul de alegere a rectorului. Ceea ce este important rezidă în faptul, că acum actorii externi pot lua parte la procesul de luare a deciziilor, fiind incluși în componența CDSI.

Totuși, trebuie să ținem cont, că sistemul se află la moment încă în faza de tranziție și că, prin urmare, este dificil de a trage concluzii definitive din modificările juridice implementate, în special, actele normative ulterioare, care au completat Codul Educației.

Introducerea în guvernarea universitară a consiliului menționat, face autonomia instituțională să fie mai mare și mai democratică prin activitățile pe care trebuie să le desfășoare membrii CDSI:

- Organizarea alegerilor rectorului (anterior concursul era organizat de minister);
- Aprobarea Planului de dezvoltare strategică a universității;
- Aprobarea contractului tip de studii și al cuantumului taxelor de studii;
- Darea în arendă a terenurilor;
- Metodologia de salarizare și stimulare a personalului;
- Discuția și aprobarea bugetului instituției;
- Deschiderea unor programe noi etc.

În concluzie, constatăm că:

- 1)** Crearea unei structuri de guvernare dublă cu divizarea responsabilităților în academice și strategice/manageriale, cum ar fi senatul și consiliul de dezvoltare strategică instituțională este salutat de majoritatea universităților ca o dimensiune importantă pentru autonomia instituțională și responsabilitatea publică;
- 2)** Elaborarea unui Plan de dezvoltare strategică instituțională este una din activitățile importante ale CDSI-urilor.
- 3)** Explorarea modalităților de atragere a membrilor externi în organele de conducere și în special în CDSI este una crucială pentru dezvoltarea instituției.
- 4)** Completarea unor atribuții ale membrilor CDSI, precum ar fi vizibilitatea instituției, dezvoltarea patrimoniului, dezvoltarea cadrelor didactice, colaborarea cu mediul de afaceri, colaborarea internațională, activitatea antreprenorială, parteneriatul public-privat etc. poate fi foarte importantă pentru instituție.
- 5)** Membri externi ai CDSI au nevoie de instruire permanentă pentru a avea o activitate eficientă în cadrul structurii instituționale.
- 6)** În contextul modificărilor la Codul educației este necesar de pus un accent mai mare pe rolul mediului de afaceri și al societății civile în cadrul CDSI.
- 7)** Este nevoie de o interacțiune mai eficientă între CDSI și Senat în favoarea beneficiarilor instituției de învățământ superior.
- 8)** Unii reprezentanți ai universităților au considerat utilă participarea diferitor rectori din universitățile din străinătate în activitatea CDSI.
- 9)** CDSI în instituțiile private este la fel de important și trebuie să funcționeze ca și în instituțiile de învățământ superior publice.

Codul educației a pus în valoare capitalul uman al țării și în special în învățământul superior. Astfel, conferirea titlurilor științifico-didactice, precum și ocuparea acestor funcții [1 (art.117, 118)] au la bază pentru prima dată *standarde minime pentru conferirea titlurilor științifico-didactice de conferențiar universitar și de profesor universitar în învățământul superior*. Din anul 2019 a intrat în vigoare art.132 alin.(1), în care pentru ocuparea unei funcții științifico-didactice în învățământul superior este necesară deținerea unei calificări de nivelul 8 ISCED-studii superioare de doctorat, adică deținerea titlului științific.

Potrivit art. 132, alin.(1), din Codul educației, deținerea unei calificări în domeniu de cel puțin nivelul 7 ISCED – studii superioare de master reprezintă o cerință minimă obligatorie de calificare pentru ocuparea funcțiilor didactice în învățământul liceal. Astfel, a crescut și rolul programelor de master pentru deținerea unei funcții în sistemul de învățământ național.

V. Codul educației: consecințe asupra beneficiarilor

- Codul Educației a permis o reformă profundă și reală a educației, facilitează în continuare integrarea învățământului superior în Spațiul European comun al Învățământului Superior, asigură o mobilitate academică, recunoașterea actelor de studii.
- A fost constituit ciclul trei: învățământul superior de doctorat și crearea școlilor doctorale;
- Permite asigurarea interconexiunii învățământului superior cu piața muncii/agenții economici;
- Contribuie la integrarea activităților de predare cu cele de cercetare;
- Constatăm o implicare mai eficientă a studenților și cadrelor didactice în managementul universitar;
- Sistemul de asigurare a calității devine prioritate în activitatea instituțiilor de învățământ superior;
- Pentru prima dată a fost elaborat Cadrul Național al Calificărilor, corelat cu Cadrul European al Calificărilor;
- A fost creată Agenția Națională de Asigurare a Calității în Educație și Cercetare;
- Sunt implementate noi standarde de asigurare a calității în învățământul superior bazate pe ESG2015;
- A fost asigurată dezvoltarea coerentă și unitară a Cadrului de Referință al Curriculumului Universitar;
- Noi abordări ale normării didactice;
- Reconstruirea managementului instituțional în baza Cartei universitare;
- Rectorul instituției de învățământ superior nu se mai alege de către senat, cum era până la adoptarea Codului educației, ci de către

adunarea generală a cadrelor didactice și științifice titulare și a reprezentanților studenților din senat și din consiliile facultăților.

- Sunt puse în aplicare noi mecanisme de finanțare a învățământului superior bazate pe indicatori de performanță;
- Continuă consolidarea componentelor autonomiei universitare și a beneficiilor acesteia.

VI. Bibliografie

- 1.** Codul educației (Legea nr.152/2014)
<http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=355156>
- 2.** Strategia de dezvoltare a educației pentru anii 2014-2020 "Educația 2020" https://mecc.gov.md/sites/default/files/1_strategia_educatia-2020_3.pdf
- 3.** Strategia națională de dezvoltare „Moldova 2020”, Legea nr. 166, din 11.07.2012 Monitorul Oficial Nr. 245-247 , art nr.791.
- 4.** HG nr.1007 din 13 decembrie 2014 privind aprobarea Regulamentului de organizare și desfășurare a ciclului III, studii superioare de doctorat.
- 5.** HG nr. 816 din 11 noiembrie 2015 Cu privire la acordarea dreptului de organizare a studiilor superioare de doctorat instituțiilor de învățământ superior, consorțiilor, parteneriatelor naționale și internaționale.
- 6.** HG nr. 652 din 13.08.2014 Cu privire la crearea Agenției Naționale de Asigurare a Calității în Învățământul Profesional
- 7.** HG nr. 191 HG nr.191 din 22.04.2015 Regulamentul de organizare și funcționare a Agenției Naționale de Asigurare a Calității în Învățământul Profesional.
- 8.** HG nr. 616 din 18 mai 2016 . Cu privire la aprobarea Metodologiei de evaluare externă a calității în vederea autorizării de funcționare provizorie și acreditării programelor de studii și a instituțiilor de învățământ profesional tehnic, superior și de formare continuă.
- 9.** Standards and guidelines for quality assurance in the European Higher Education Area (ESG 2015).
- 10.** The Qualifications Framework for the European Higher Education Area <http://www.ond.vlaanderen.be/hogerondenwijs/bologna/documents/QF-EHEA-May2005.pdf>
- 11.** University autonomy in Moldova. Analysis and roadmap (2012-2015) <http://www.athena-tempus.eu/>

- 12.** HG 325/2019 Cu privire la aprobarea Regulamentului de conferire a titlurilor științifico-didactice în învățământul superior.
- 13.** HG nr.209/2020 Cu privire la aprobarea Metodologiei de confirmare a titlurilor științifico-didactice în învățământul superior.
- 14.** HG nr.464 din 28.07.2015 Cu privire la organizarea studiilor superioare de master - ciclul II.